

بررسی وضعیت اجراء طرح انطباق در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت در سال ۱۳۷۶

پژوهش

سینیده زهرا اشفیغ پور

کارشناس ارشد پرستاری اطفال

عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری مامایی رشت

چکیده:

این پژوهش یک مطالعه توصیفی است که با هدف کلی تعیین وضعیت اجراء طرح انطباق در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت انجام شده است.

محیط پژوهش شامل ۷ بیمارستان آموزشی است که دارای بخشهای رادیولوژی، آزمایشگاه، اتاق EKG، سونوگرافی، فیزیوتراپی، درمانگاه، اتاق عمل و بخشهای بیماران بستری می باشد.

جهت گردآوری داده ها در این بررسی، از پرسشنامه موجود در آئین نامه طرح انطباق استفاده گردید که حاوی ۷۰ سؤال در ۱۲ بخش می باشد. بخش اول مربوط به اتاق عمل، دارای ۱۷ سؤال و بخش دوم مربوط به بخش زنان، دارای ۶ سؤال و بخشهای مربوط به رادیولوژی، آزمایشگاه و فیزیوتراپی هر کدام دارای ۳ سؤال بوده است. بخشهای مربوط به تزریقات و EKG دارای ۲ سؤال، درمانگاه دارای ۵ سؤال و بخشهای مربوط به بیماران

بستری هر کدام دارای ۸ سؤال می باشند. پرسشنامه توسط ۱۰۰ نفر کادر پیراپزشکی که از هر بخش ۳ نفر بطور تصادفی انتخاب شدند تکمیل گردید. داده ها از طریق آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و نتایج نشان داد اکثریت (۶۵ تا ۸۰ درصد) در اتاقهای عمل، از پرسنل همگن برای اجراء پروسیجرها استفاده می شد که این میزان در اتاق ریکاوری و انتقال بیماران از ریکاوری و بخش به ترتیب ۴۱ و ۳۸ درصد بوده است. همچنین یافته ها نشان میدهد که در ۵۹ تا ۹۸ درصد موارد اتاقهای رختکن، سلف سرویس، اسکراب پرسنل و محل معاینه بیماران از هم جدا می باشد.

میزان جداسازی محل کار پرسنل زن و مرد در آزمایشگاه ۴۲ درصد بوده، که خونگیری توسط پرسنل همگن ۴۴ درصد و جدا بودن محل خونگیری زن و مرد از هم ۳۹ درصد بوده است. هم چنین یافته ها نشان داد کارآموزی دانشجویان مذکر در اتاق زایمان، اتاق درد و بخش زنان ۸۲ درصد و

بگو چشمهای خود را از نگاه به نامحرمان فروگیرند و دامن خود را حفظ کنند. این برای آنها پاکیزه‌تر است. خداوند از آنچه انجام میدهد آگاه است (نور، آیه ۳۰).

جوادی آملی نیز معتقد است: انسان زندگی انسانی دارد، برای اینکه اصول خانوادگی کاملاً مستحکم باشد و بنای مرصوص آن هم چنان باقی بماند به مرد می‌گوید به نامحرم نگاه نکن. این چنین نیست که نگاه به نامحرم فقط برای مرد ناروا باشد، به زن هم می‌گوید نگاه نکن. سرش آن است که چه مرد و چه زن در بعضی از سنن یک جاذبه‌ای دارند.

نحوه رسیدگی به بیمار زن توسط پزشک مرد، قوانین و مقررات خاصی دارد که متأسفانه پس از گذشت ۲۰ سال از انقلاب اسلامی، این قوانین هنوز در بعضی از بیمارستانها زمینه اجرایی جدی پیدا نکرده است. بسیار ضروری است که ضوابط دین مبین اسلام در اقدامات بهداشتی و درمانی بیش از این رعایت گردد و نگرشی مسئولانه و عمیق در بنیان علمی که دستمایه پیشرفتهای امروزی جامعه است، بتواند تحولی عظیم و سازنده در راستای جهت دار نمودن علم ایجاد نماید.

با عنایت به اینکه حرکتی اصولی و بنیادی در چهارچوب دانشگاه اسلامی شروع شده و داشتن جامعه‌ای پیشرو و مترقی منطبق با اصول اخلاقی و اسلامی و منش دانشمندان بزرگ اسلامی پیشرفتهای ارزشمندی در سایه پرداختن به ارزشهای اخلاقی پزشکی در عرصه علوم و تحقیقات علمی به اثبات رسیده است و بدان امید که در پرتو انوار قرآن و شعله‌های ایمان، اساس تمدن نوین را در دنیای معاصر پی افکنیم و چراغ دین باوری را بار دیگر فراراه انسان امروز برافرازیم، پژوهشگر تحقیقی تحت عنوان «بررسی وضعیت اجراء طرح انطباق در بیمارستانهای شهر رشت» انجام داده است و امیدوار است که با استفاده از نتایج این تحقیق بتواند جهت عینیت بخشیدن هر چه بیشتر به آرمانهای متعالی احکام اسلامی در محیط‌های بیمارستانی گام مثبتی برداشته و عواملی را که مانع اجراء احکام شرع مقدس در بیمارستانها می‌شوند، شناسایی نموده و به مسئولین جهت برطرف

انجام معاینه و اژینال توسط دانشجویان مذکر ۶۴ درصد بوده است. و نتیجه نهایی اینکه موازین شرع مقدس اسلام در هیچ یک از بیمارستانهای آموزشی شهر رشت صد درصد رعایت نمی‌شود.

زمینه پژوهش:

در طول تاریخ همواره مصلحان و نیک اندیشان در فکر پی‌ریزی جامعه‌ای بوده‌اند که در آن ارزشها حاکم شده و از زشتیها به دور باشد، تا افراد جامعه در زندگی فردی و اجتماعی خود برچگونگی استفاده از طبیعت و ارتباط با هموعان، راه درست را طی کنند.

اسلام، به عنوان آخرین مکتب تضمین‌کننده سعادت بشری، زیربنای تشکیل چنین جامعه‌ای را اعتقادات صحیح می‌داند و برای سالم‌سازی اندیشه و اعتقادات انسانها اصول خاصی را باور دارد که آغاز و پایان هستی را مشخص می‌کند.

اسلام تنها اعتقاد صحیح را کارساز نمی‌داند، بلکه در مرحله عمل و رفتار نیز باید راه درست از نادرست مشخص باشد. رسالت مسلمین این است که در «کلیه شئونات جامعه، احکام اسلامی را اجراء و با تمام توان برانجام آن اصرار ورزند». قوانین و تعاریف فقهی اسلام جهت روابط زن و مرد احکام و آئین خاص دارد و لازم است در رعایت احکام شرعی در این مورد نیز اقدام خاص صورت گیرد.

سلامت جسم جز با سلامت روح و روان حاصل نمی‌شود و تنها در سایه دین و صحت اعتقادات و باورهای ارزشی مردم است که صحت روح و آرامش و آسایش روانی فراهم میگردد. پزشک در کار خود غیر از علم و اخلاق و صفات عالی و ملکات فاضله انسانی که از مهمترین ابزار طبابت است، به شناخت حلال و حرام نیز شدیداً محتاج است. چنانچه حضرت امام خمینی «ره» می‌فرمایند «باید طبیب روحی و طبیب جسمانی وحدت داشته باشند و اگر تهذیب نباشد علم توحید هم بی‌فایده است».

قرآن کریم در این مورد می‌فرماید: ای پیامبر به مؤمنان

درمانی شهر رشت وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان گیلان که شامل رادیولوژی، آزمایشگاه، اتاقهای EKG، درمانگاه، اتاق عمل، بخشهای زنان، فیزیوتراپی، تزریقات و بخشهای بیماران بستری می باشند که دلیل انتخاب این واحدها، تمرکز مراجعه بیماران زن و مرد بوده است.

روش نمونه گیری: در این پژوهش ۱۰۰ نفر از کلیه افراد کادر پیراپزشکی از هفت بیمارستان شهر رشت بطور تصادفی (سه نفر از هر بخش) انتخاب گردید و سپس پرسشنامه جهت تکمیل به آنها داده شد.

ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش، پرسشنامه موجود در آئین نامه طرح انطباق بوده که در ۱۱ بخش تنظیم گردیده و حاوی ۷۰ سؤال می باشد. در مقابل هر سؤال، دو ستون آری و خیر که امتیازی معادل (۱-۰) را به خود اختصاص داده به پاسخهای آری نمره یک و پاسخهای خیر نمره صفر داده شده و به این ترتیب امتیاز کل سؤالات محاسبه گردید.

در این پژوهش، اطلاعات توسط کامپیوتر و با استفاده از نرم افزار اس. پی. اس. اس^۱ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

تجزیه و تحلیل داده ها:

در ارتباط با سؤال وضعیت اجرای طرح انطباق در اتاقهای عمل چگونه است؟ نتایج با ۹۸٪ موارد مثبت بیانگر این مسئله است که در بیمارستانهای آموزشی سطح شهر اتاق رختکن پرسنل زن و مرد مجزا بوده، اما از لحاظ محفوظ و مناسب بودن رختکن ۸۹٪ و امکانات رفاهی مثل سلف سرویس ۷۳٪ بیمارستانهای شهر رشت از هم جدا است. ۵۹٪ موارد بیان داشتند که اتاقهای اسکراب پرسنل مجزا می باشد ولی از لحاظ پوشش پرسنل زن و مرد، مطابق آئین نامه طرح انطباق

نمودن آن یاری نمایند و دیگر شاهد عدم مراجعه بعضی از زنان جامعه به علت عدم وجود پزشک همگن به مراکز درمانی نباشیم، که متأسفانه بعضاً با مراحل پیشرفته و صعب العلاج در درمانگاه حاضر می شوند.

هدف کلی:

تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت

اهداف ویژه:

- ۱- تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در اتاقهای عمل
- ۲- تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در اتاق زایمان
- ۳- تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در بخش بیماران مرد بستری
- ۴- تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در بخش بیماران زن بستری
- ۵- تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در آزمایشگاهها
- ۶- تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در بخشهای رادیولوژی
- ۷- تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در درمانگاهها
- ۸- تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در اتاقهای تزریقات
- ۹- تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در اتاقهای EKG
- ۱۰- تعیین وضعیت اجرای طرح انطباق در بخش فیزیوتراپی

روش پژوهش

جامعه پژوهش در این مطالعه، کلیه افراد کادر پیراپزشکی شاغل در مرکز آموزشی درمانی شهر رشت وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان گیلان می باشد.

محیط پژوهش نیز کلیه بخشهای مراکز آموزشی

۸۳٪ موارد فیزیوتراپی توسط پرسنل همگن صورت گرفته و در خصوص رعایت موازین شرعی هنگام انجام فیزیوتراپی توسط پرسنل غیر همگن ۷۷٪ موارد پاسخ مثبت بوده است.

در ارتباط با سؤال «وضعیت اجرایی طرح انطباق در درمانگاه چگونه بوده است؟» نتایج نشان داد که در درمانگاه ۴۰٪ موارد معاینه توسط فرد همگن و در هنگام عدم وجود فرد همگن، ۸۲٪ موارد رعایت موازین شرع صورت می‌گیرد. در ۵۲٪ موارد پرسنل درمانگاه همگن بوده و ۸۳٪ موارد محل معاینه زنان از مردان جدا و محفوظ می‌باشد. ۹۸٪ موارد هم رعایت ضوابط شرعی صورت می‌گیرد.

در ارتباط با سؤال «وضعیت اجراء طرح انطباق در بخشهای بیماران بستری چگونه است؟ نتایج نشان داد که در ۹۸٪ موارد بخش بیماران زن از مرد جدا بوده و ۶۳٪ از موارد از پرسنل همگن برای مراقبت بیماران استفاده می‌شود. در خصوص استفاده از پرسنل همگن در ایام کشیک و شبها ۵۹٪ موارد پاسخ مثبت و در مورد انجام تزریقات توسط پرسنل همگن ۶۸٪ موارد بیان داشتند که محل پانسمان و تزریقات جدا می‌باشد و ۷۰٪ موارد، پرسنل خدماتی بخش همگن می‌باشند.

نتیجه گیری نهایی:

باتوجه به نتایج بدست آمده می‌توان نتیجه گرفت موازین شرع مقدس اسلام در هیچکدام از بیمارستانهای آموزشی سطح شهر رشت صد درصد رعایت نمی‌شود. یکی از دلایل اصلی عدم اجراء آنرا می‌توان اعتقاد و التزام مدیران و مسئولان نسبت به ارزشهای اسلام دانست در بررسی که توسط پژوهشگر، در سال ۱۳۷۶ تحت عنوان «بررسی نگرش اساتید دانشگاه علوم پزشکی استان گیلان نسبت به اجراء طرح انطباق» بعمل آمده نتایج نشان داد که ۵۹/۶ درصد افراد، اعتقاد و التزام مدیران و مسئولان را در اجراء طرح انطباق در امور درمانی عامل

۸۳٪ موارد و در زمینه لباس بیماران زن و مرد ۸۵٪ موارد مطابق با آئین نامه طرح انطباق می‌باشد.

در ۸۰٪ موارد جهت پوشش بیماران از شال و ملحفه استفاده صحیح به عمل می‌آید، مراقبت توسط پرستار همگن در اطاق ریکاوری ۳۸٪ موارد و انتقال بیماران از ریکاوری به بخش توسط پرسنل همگن ۴۱٪ موارد مثبت می‌باشد و ۷۷٪ موارد هم رعایت موازین اخلاقی توسط پرسنل زن صورت می‌گیرد. (نمودار شماره ۱)

در مورد انتقال بیماران از بخش توسط پرسنل همگن ۶۵٪ پاسخ مثبت و در مورد سونداژ یا مانیتورینگ بیماران توسط پرسنل همگن ۷۹٪ پاسخ مثبت و در مورد تنظیم وضعیت و پرپ بیماران با پرسنل همگن نیز ۶۸٪ موارد پاسخ مثبت بوده است. (نمودار شماره ۲)

در ارتباط با سؤال «تعیین وضعیت اجراء طرح انطباق در اطاقهای زایمان و درد چگونه است؟ طی بررسی انجام شده ۸۲٪ کارآموز مردان دانشجویان پزشکی در اطاقهای درد و زایمان حضور دارند و ۶۴٪ نیز موارد معاینه و ژینال توسط کارآموز مرد انجام می‌شود. (نمودار شماره ۳)

در این بررسی، نشان داده شد که ۷۸٪ زایمانهای انجام شده توسط کارآموز مرد، مطابق با آئین نامه کارآموزی دانشجویان پزشکی مرد می‌باشد. در مورد مناسب بودن لباس بیماران در اطاق زایمان، ۸۳٪ موارد مثبت بوده است (نمودار شماره ۴)

در ارتباط با سؤال «وضعیت اجراء طرح انطباق در رادیولوژی و آزمایشگاه چگونه است؟» نتایج نشان داد که استفاده از پرسنل همگن، وضعیت اجراء، لباس متناسب بیماران در حین رادیوگرافی و رعایت امور رادیوگرافی توسط پرسنل همگن در کشیک‌ها به ترتیب ۸۸٪، ۹۱٪ و ۸۱٪ موارد مثبت بوده است.

جداسازی محل کار پرسنل زن و مرد در آزمایشگاه ۴۲٪، خونگیری توسط پرسنل همگن ۴۴٪، جدا بودن محل خونگیری پرسنل همگن ۳۹٪ موارد بوده و ۸۴٪ موارد محل انجام EKG مناسب بوده است. در حدود

مؤثری میدانستند.

گرایش و فطرت درونی برخی از مدیران مسئول در بسیاری از نقاط کشور و همت مردم آن مناطق منجر به تأسیس بیمارستانهای مجزا برای زنان در تخصص های گوناگون شده است. مانند بیمارستان نجمیه تهران، دانشگاه فاطمیه قم، و...

مسئله دیگر در رابطه با عدم اجراء موازین شرع مقدس در بیمارستانهای آموزشی سطح شهر رشت، کمبود پرسنل همگن در امر مراقبت از بیماران مرد می باشد که در نگرش سنجی اساتید در ارتباط با این سؤال که «کدامیک از عوامل زیر را مهمترین مانع اجراء طرح انطباق امور درمانی بهداشتی با موازین شرع مقدس می دانید؟» نتایج نشان داد که ۶۴/۹ درصد از افراد، عدم تناسب تعداد پرسنل زن و مرد را نسبت به بیماران زن و مرد مؤثر می دانستند. باتوجه به ضرورت حدود شرعی در معاینات بیماران و ارائه خدمات درمانی توسط گروه همگن، جهت گیری و برنامه ریزی ها باید بصورتی باشند که بتدریج به اصل مذکور، جامعه عمل پوشانده شود. به نظر می رسد عامل دیگری که سبب عدم اجراء طرح انطباق می گردد اطلاع ناکافی پرسنل بهداشتی درمانی از احکام شرع در امر بهداشت و درمان است. در تحقیق قبلی پژوهشگر درباره بررسی نگرش سنجی اساتید در ارتباط با این سؤال که «میزان آشنایی شما از طرح تطبیق امور درمانی بهداشتی با موازین شرع مقدس چقدر است؟». «۵۴٪ افراد میزان آشنایی متوسط داشتند. در رابطه با این سؤال که «تاچه حدی پزشک را با بیمار محرم می دانید» ۴۱/۳٪ محرمیت را در حد متوسط و ۳۹/۷٪ در حد زیاد می دانستند درحالی که طبق نظر اکثر علما، پزشک در مواقع اضطرار و با حفظ و رعایت شیونات اسلامی می تواند بیماران زن را معاینه یا اقدامات مراقبتی برای او انجام دهد.

امیدواریم که براساس یافته های این پژوهش و بررسیهای مشابه، با برگزاری کلاسهای بازآموزی مربوطه بر اجرای موازین شرع مقدس تأکید بیشتری صورت گیرد.

باتوجه به مطالب ذکر شده، علیرغم اینکه میزان اطلاع افراد از طرح انطباق در حد متوسط می باشد. ولی ۵۵/۹٪ افراد با اجرای طرح انطباق در امور درمانی، بهداشتی پاسخ بسیار زیاد موافق دادند.

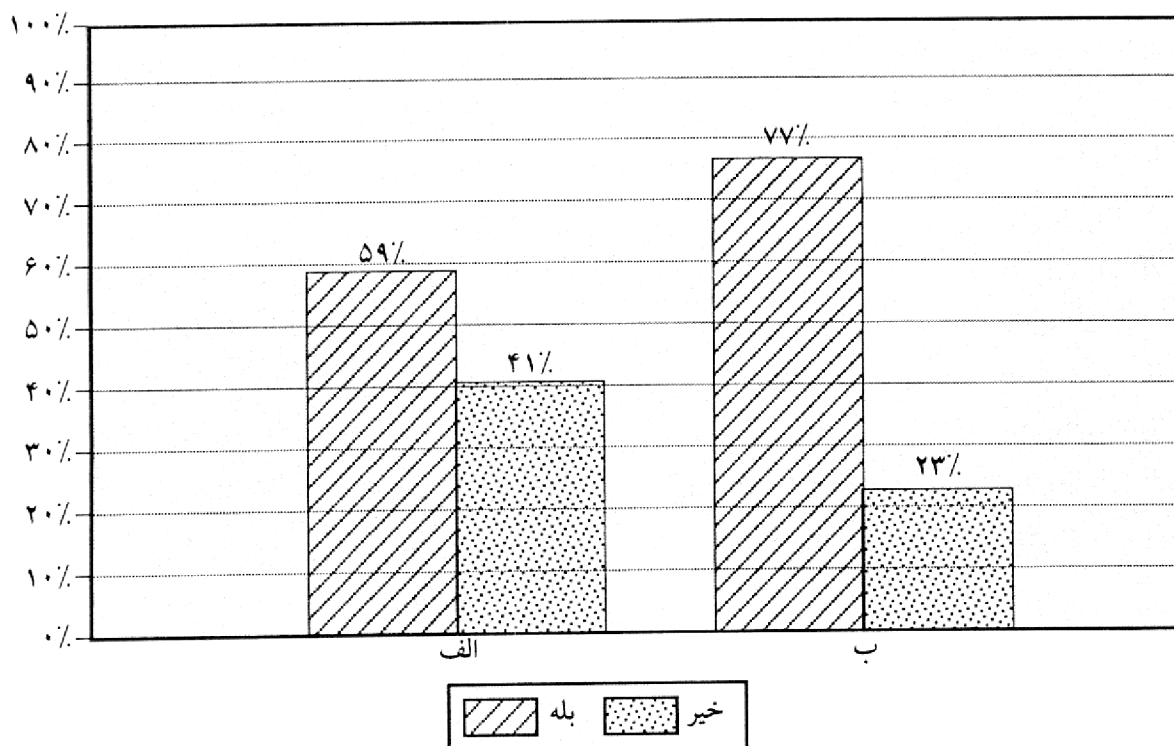
پیشنهادات:

- ۱- تشکیل کمیته آموزشی جهت آموزش احکام شرع مقدس اسلام برای کادر پزشکی و پیراپزشکی بصورت کلاسهای بازآموزی، کارگاه، سمینار.
- ۲- نظارت هر چه بیشتر مسئولین بیمارستانها در جهت اجراء طرح انطباق در مراکز درمانی.
- ۳- اختصاص یک مورد ارزشیابی کارکنان به اجرای احکام شرع.
- ۴- افزایش سطح اطلاع عموم از طریق رسانه ها، تهیه کتاب و جزوات به زبان ساده و قرار دادن آن در اختیار افراد.
- ۵- تشویق افراد به تحقیق در زمینه کاربرد احکام پزشکی و مشکلات موجود در زمینه اجراء آن.

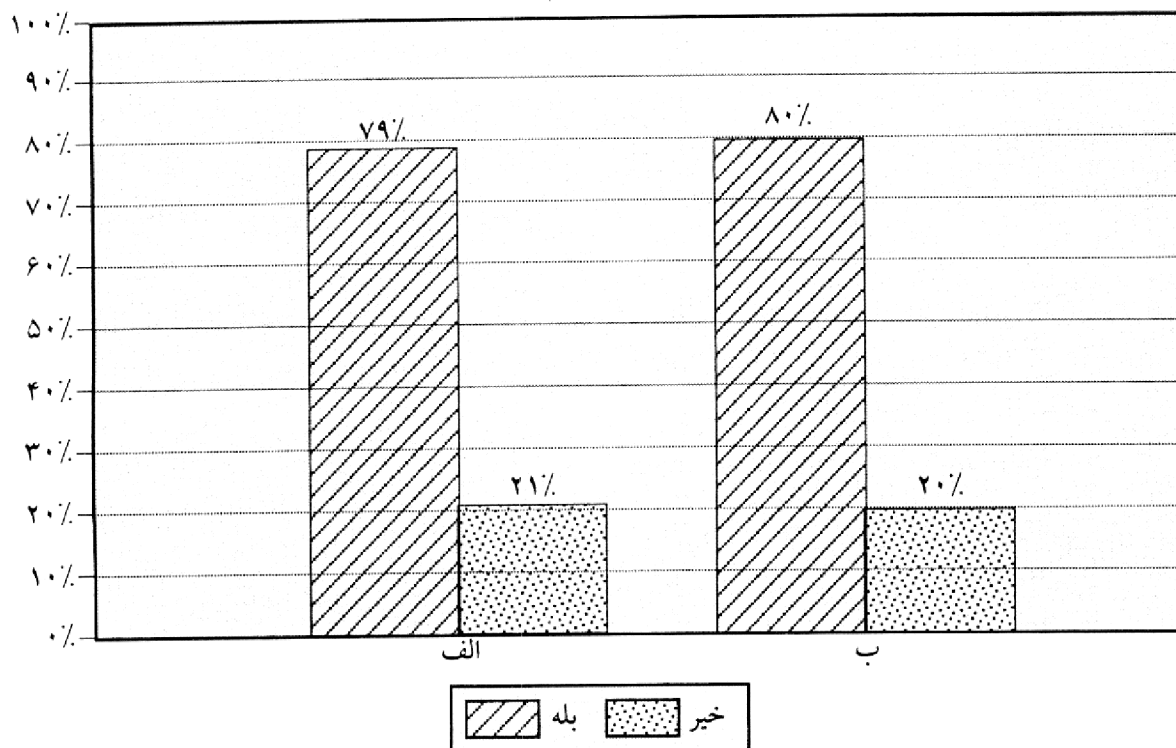
منابع:

- ۱- آئین نامه طرح انطباق امور فنی پزشکی با موازین شرع مقدس، انتشارات معاونت امور فرهنگی، حقوقی مجلس وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی، مهرماه ۱۳۷۲.
- ۲- قرآن، ترجمه: الهی قمشه ای، انتشارات سپهر ۱۳۶۸.
- ۳- جواد آملی، انطباق امور فنی پزشکی با موازین شرع، آبانماه ۷۴.
- ۴- روحانی، محمد. احکام پزشکی، انتشارات تیمورزاده، ۱۳۷۶.
- ۵- فلاح زاده، محمد حسین، آموزش احکام ویژه دختران، تهران: چاپ الهادی، ۱۳۷۲.
- ۶- نوغانی، فاطمه، سرداری، پروانه، اخلاق قوانین و مقررات در پرستاری. ناشر، نشر مرتضی، تابستان ۱۳۷۶.
- ۷- موسوی، روح الله، صحیفه نور. جلد ۵ انتشارات، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. اسفند ۱۳۵۷.
- ۸- موسوی، روح الله، صحیفه نور. جلد ۱۳ انتشارات، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی آذرماه ۱۳۵۹.

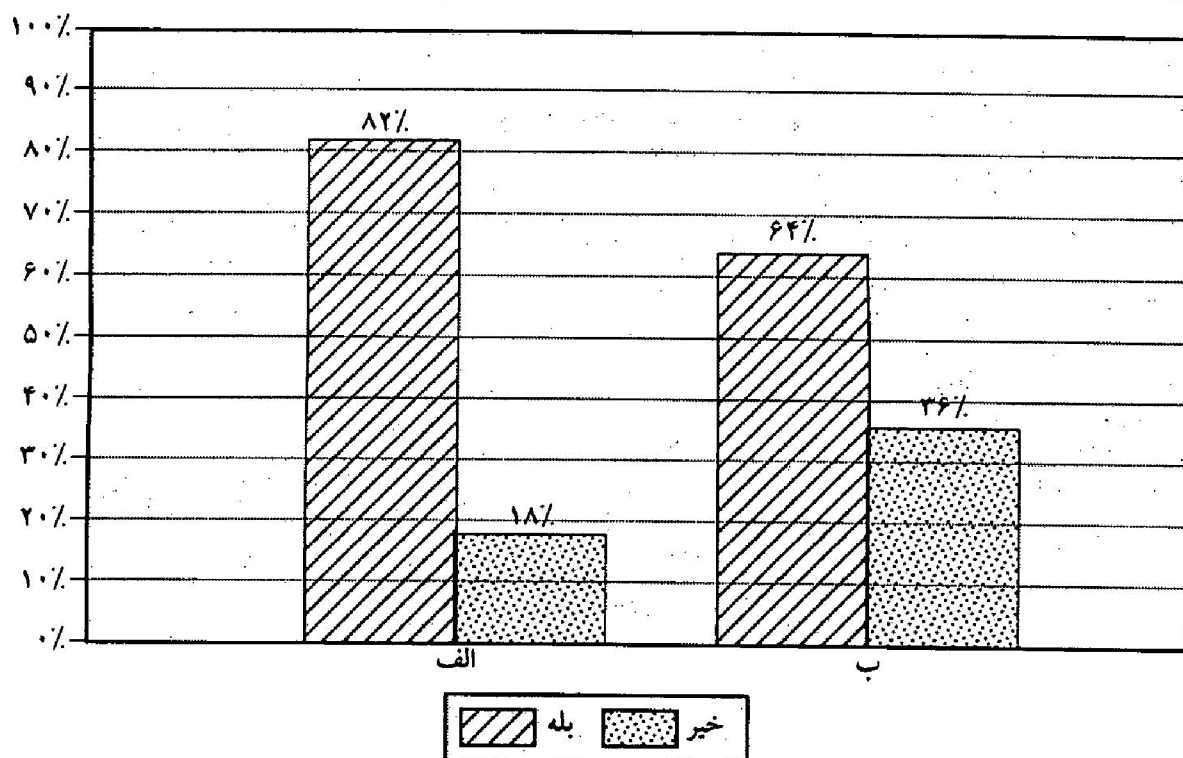
نمودار شماره ۱: جدا بودن اطاقهای اسکراب و رعایت موازین شرعی توسط پرسنل زن

نمودار شماره ۲: انجام سونداژ یا مانیتورینگ بوسیله پرسنل همگن و استفاده از پرستار اسکراب همگن هنگام جراحی روی نواحی تناسلی

نمودار شماره ۳: حضور کارآموزان مرد در اطاق درد، زایمان، انجام معاینه و اژینال توسط کارآموزان مرد

نمودار شماره ۴: تعداد زایمانهای انجام شده توسط مرد، حضور کارورزان در بخش زنان طبق آئین نامه

